

VEGYES KÖZLEMÉNYEK.

Id. Szinnyei József ünneplése. A Magyar Nemzeti Múzeum tisztviselői kara abból az alkalomból, hogy id. Szinnyei József teljes szellemi frissességben töltötte be életének nyolczvanadik esztendejét, márczius hó 18-án testületileg üdvözölte a kar nesztorát. Legelőször Szalay Imre miniszteri tanácsos, a Nemzeti Múzeum igazgatója intézett az ünnepelthez meleg hangú beszédet, majd fölolvasta gr. Zichy János vallás- és közoktatásügyi miniszter, Molnár Viktor államtitkár és Szász Károly miniszteri osztálytanácsos üdvözlő iratait. Ezután Fraknói Vilmos orsz. főfelügyelő emelkedett szólásra és a Múzeumok és Könyvtárak Orsz. Tanácsa és Főfelügyelősége nevében köszöntötte Szinnyeit, a ki az orsz. tanácsnak megalapítása óta buzgó tagja. Végül Fejérfpataky László udvari tanácsos, az országos Széchényi-könyvtár nevében tartott személyes visszaemlékezésekkel átszótt, meleg szeretettől áthatott szavakat Szinnyei Józsefhez, a kinek nevéhez fűződik a hírlapkönyvtár létesítésének érdeme. Szinnyei meghatott szavakkal mondott köszönetet ez ünneplésért és ezzel a családias jellegű ünnep véget ért. — Midőn ez ünnepélyről beszámolunk, megragadjuk az alkalmat, hogy id. Szinnyei Józsefet a szerkesztőség nevében is üdvözljük, kérve a Mindenhatót, hogy a könyvészet terén is korszakos munkásságát még számos éven át folytathassa tudományos életünk javára.

Könyvtárhasználati illetékek Poroszországban. A könyvbeszerzések fedezésére szolgáló állami javadalom mindinkább érezhető elégtelensége egy oly ujításra kényszerítette a porosz tudományos, jelesül a berlini királyi könyvtár s az egyetemi könyvtárak vezetőségét, mely e hiányt előreláthatólag orvosolni fogja, csakhogy a használó közönség rovására. Mint a «Zentralblatt für Bibliothekswesen» írja (XXVII. évf., 80—81. l.), a jövő üzleti évtől kezdődőleg az említett könyvtárak mindegyikében a házi kikölcsönzésre jogosító jegyért félévenkint 2.50 M. illeték fizetendő. A nem poroszországi könyvtárak egy-egy kötet kikölcsönzéseért 10 pfenniget tartoznak fizetni, a minek fejében a csomagolási díj elesik. Az egyetemi hallgatókra a könyvtár használati illetékét a tandíjjal együtt röjják ki, tekintet nélkül arra, vajjon a hallgatónak élni kíván-e a kikölcsönzés jogával, vagy sem. Minthogy a berlini egyetem hallgatói a királyi könyvtárt külön illeték fizetése nélkül vehetik igénybe, a quaesturához könyvtárilleték czímen befolyó összeg egyharmada a királyi könyvtárt illeti meg. A királyi könyvtár ez illetékből évi 40.000 márka jövedelemre számít. A porosz egyetemi könyvtárak ez új jövedelmi forrásának évi hozadékát 120.000 márkában irányoz-

ták elő. Az új rendelkezés kétségtől gyökeresen segít a könyvtárak beszerzési fedezetének elégtelenségén, de másrészt nem tagadható, hogy a könyvtárügy liberális fejlődésével szemben határozott visszaesés. Σ

Nemzetközi könyvészeti kongresszus Bruxellesben. 1910. augusztus 25—27. napjain — az augusztus 29—31-re kitűzött levéltárnoki és könyvtárosi kongresszust megelőzőleg — tartják meg a nemzetközi bibliografiai kongresszust. Az előzetes napirend a következő:

1. *Etat actuel de l'organisation de la Bibliographie et de la Documentation: Rapports des délégués des divers organismes particuliers nationaux et internationaux concernant leur organisation, leurs méthodes, leurs travaux; rapport général.*

2. *L'Union internationale pour la Documentation: Examen du projet d'Union entre les Etats préparé par la Conférence de 1908 et relatif à la Bibliographie, aux échanges internationaux et au prêt des ouvrages; moyens à mettre en oeuvre en vue de réaliser l'Union. (Discussions, observations, additions et amendements présentés par les associations et les organismes intéressés).*

3. *Coopération et coordination des travaux et des services: Nécessité et moyens de développer les libres ententes en matière de Bibliographie et de Documentation; domaines où elle est immédiatement réalisable; présentation et étude de projets particuliers.*

4. *Méthodes internationales:*

a) *Règles catalographiques.* — Code unique de règles pour la rédaction des notices bibliographiques et celle des fiches de catalogues; possibilité d'adapter à cette destination le code arrêté en 1908 par l'American Library Association et la Library Association of the United Kingdom; desiderata des Bibliothèques du continent et desiderata des organismes bibliographiques.

b) *Classification.* — Table unique de classification des matières; moyens d'étendre l'emploi des Tables de la classification décimale telles qu'elles ont été développées par l'Institut International de Bibliographie pour en faire une classification universelle et internationale; moyens d'établir les concordances entre cette table et les principales classifications particulières actuellement en vigueur.

A résztvevőknek a kongresszus titkárnál (Bruxelles, 1, rue du Musée) kell előzetesen jelentkezniök 10 frank illeték lefizetése mellett. A Magyar Nemzeti Múzeum e kongresszusra nem küld képviselőt.

Adalékok a kassai könyvmásolók, könyvkereskedők és könyvnyomtatók történetéhez. Vagyonos polgársága s az itt korán megtelepedett domonkos- és ferenczrendű szerzetesek révén Kassa városa már a XIV-ik század közepén vezérszerepre jutott szellemi téren is; a városi iskoláról az 1394. évben emlékeznek meg a jegyzőkönyvek.

A könyv másolása két szerzet kolostorában virágzott s a kassai domonkosok a theológiának is szorgalmas munkásai voltak. Regensberger Leonardus, 1468-ban a budai rentház superiorja s a következő évben a

kassai kolostor tagja, egyházi beszédeit ismerjük;¹ ez évből való Craus Márton «de Cassovia» codexe.² Dániel szerzetes 1479-ben írt munkája is korunkra maradt.³

Kassa városa jegyzőkönyve az 1398. évben említi János *scriptort*, a ki 1399-ben a város jegyzője lett. A jegyzőkönyv így szól: «Considerandum est, quod in anno MCCCLXXXIX honesto viro Petro de Tirnavia officio notariatus resignato, Stoyanus index et iurati civitatis Cascha idem officium Johanni in artibus bacalareo, ut fideli scribae, unanimiter vendicarent in festo sancti Arnolpli episcopi eorum concordii et maturo concilio praevalentem».

A város Stadtpuchjában az 1465. évben *Janusch dyak* nevével találkozunk, a ki valószínűen egy a domonkosok 1476. évbéli miniatorával. A szerzet könyvtárában őrzött codexe colophonjában olvasható a *Janusch Dyack* neve, egy előző lapon pedig F(rater) J(ohannes) C(assoviensis) betűkkel örökítette meg magát.⁴

Világi miniatorok működéséről szól az 1492. évi jegyzőkönyv: «Vorbot Niclos moler. Am tag sancti Jacobi hat er verboten ein meszbuch zu Urban moler.»

1514-ben Harreweyl Gergely *scriptor* nyert polgárjogot.

Az 1493. évvel a könyvkereskedelem is helyet nyert a városban s az első ismert kassai könyvkereskedő *Reh Henrik*, a kit mint *puchfürert* említenek a jegyzőkönyvek. A könyvkereskedő tilalmat tett Prewsz János javaira és könyveire, melyeket ez Steyncer Mihály ötvösnél zálogba vetett s ettől Antal ötvös kezére kerültek. A tanács még ez évben engedélyt adott Haller Jánosnak, hogy ugyanezeket a könyveket Mihály ötvöstől magához vehesse. Prewsz János adósságát az 1495. év husvét hetében Seydel István, Kassa város jegyzője megfizette, valószínűen magához váltván a könyveket.⁵

Az 1524. évben István szobránczi pap három arany forint erejéig tett tilalmat a Kassán időző *András* krakkai könyvkereskedőre talán a megrendelt s nem szállított könyvek miatt.⁶

¹ Magyar Könyvszemle 1901. évf. 35. l. ² U. o. 37. l. ³ U. o. 47. l.

⁴ Művészet. 1904. évf. 197. l.

⁵ 1493. Vorbot Henrich Reh alias *puchfürers*. Am Sunnobent vor Trinitatis hat er eyn verbot geton off dy gutter und *pucher*, nemlich dy etwen Hanns Prewsz zum Michel goltschmit eyngelegt hot; dy itzund Anthonius goltschmit in seyn gewalt genommen hat etc. bas zum rechten. Cum scitu et auctoritate domini iudicis Swarcz iudicis etc. A margón: Hos persolvit omnes Stephanus Seydel notarius, prout ipse Michel Steyncer (t. i. az ötvösmester) coram domino Leonhardo Schmyth, tunc consule cognovit, Intra pascalia festa anno etc. (14)95.

1493. Feria tertia ante Barbarae. Den Hanns Haller ist zugesagt, das er dy *pucher* zu Michel goltschmit entphoen mag. Auch seynt diselben *pucher* der vorbots, das Heynrich *puchfürer* dorauf getan hat etc.

⁶ 1524. Arestum Stephani Clerici. Stephanus Clericus de Zabranec ipso die conceptionis beatissimae Mariae virginis arestavit quaedam Andream *bibliopotam*

Első ízben Márton segédje Ambrus tesz tilalmat György deáknak Sibenburger Jánosnál levő pénzére. Ugyancsak Ambrus 41 frt 25 denár erejéig Kristóf kassai ötvösre, a ki Márton egyik rozsnói vevőjeért jótállt.¹

1546-ban a kassai domonkosok predikátora tett tilalmat 7 és 1/2 frt erejéig Szabó Márton könyveire; azonban egy személy-e Márton könyvkereskedővel, nem tudjuk meg.²

Az 1547—1563. évek közt Guttler Gáspár eperjesi könyvkereskedő sűrű üzleti összeköttetésben van Kassával. Már az 1547. évben tilalmat tesz kassai adósára; 1563-ban pedig Panka Péterre; az 1561. évben Gyulafehérvárott fogságba vetik s ez év augusztus hó 16-án maga János Zsigmond fejedelem tudatja Eperjes városával, hogy a fogoly kiszabadulása érdekében intézkedni fog.³

A reformáció iratainak a könyvkereskedők buzgó terjesztői voltak. Cromer Lénárd, Kassa város jegyzőjének Bécsben 1560. január hó 5-én kelt leveléből értesülünk erről, a ki tudatja a városi tanácssal, hogy a besztérczebányai könyvkereskedő könyveit lefoglalták.⁴

Az 1581. évben Gallen János könyvkereskedő nyert kassai polgárjogot. 1583-ban történt halálakor könyvraktárát összeírják. A levéltárból az is kitűnik, hogy Gallen a könyvkötő mesterséget is űzte.⁵

cracoviensem sum omnibus rebus et bonis ratione trium florenorum auri puri usque ad examen iuris hora 4-ta cum scitu d. iudicis.

¹ 1535. Verbot des Ambrosi Martini buchpinder. Ambrosius des Martini buchpinders Knecht hat ein vorbot gethon auf das geldt des Jorg diacks pay dem herrn Hannes Sibenburger pis zum rechten uctum feria 3-a ante Anthoni hora 3-a cum scitu domini iudicis. 1535. Ambrosius des Martini buchfirer diener hat mit recht erlangt off Cristof goltschmid fl. 41. den. 25., welches er ym schuldig ist, das er von eynem vom Roszenaw ist pierg (= bürge) worden, yn 14 tagen czu czalen. Actum mitwochen vor Jorgy yn domo domini iudicis.

² Praedicator claustris beatae Mariae arrestavit libros Martini Zabo usque ad fl. 71/2 in festo Martini 1546.

³ 1547. Gaspar bibliopola de Eperyes arestat sat. — 1563. Feria quinta ante Georgii. Fuit Caspar Guttler bibliopole Eperiensis coram senatu et protestatus est contra Petrum Pancka. Kassav. levéltára 2429. sz. a. Eperjes város lvt., lajstromozatlan.

⁴ «Tyrnaviae Olahus civium aedes lustrari curavit et ipsi libros de sacra scriptura sibi suspectos ademit. Bibliopolae Novizoliensis primum omnes libri arestati et obsigillati fuerant, paulo post Caspar Pechy eo missus fuerat iussu imperatoris, ut vinctum eundem bibliopolam Viennam adduceret, sed ille priorum studio praemonitus, cavit sibi loco et Pechy rebus infectis rediit. Maximilianus omnino Caesaris gravi mandato cogitur suum concionatorem Phauserum dimittere. Et iam hinc abiit, fertur tamen adhuc in Nova Civitate esse. Dominus Deus servet suam ecclesiam contra tantos diaboli furores. Nam dubium non est, quin Olahus aliquid quoque sit machinaturus adversus nostram ecclesiam sat. Kassa v. lvt. 2249/125. sz. a.

⁵ Magyar Könyvszemle. 1895. évf. 310. l.

Az 1535. évben *Márton* kassai könyvkereskedőről van szó; a jegyző-könyvek reá vonatkozó pontjából kitűnik, hogy egyúttal könyvkötő is volt.

Kassán a bártfai *Fischer János* az 1610. évben állítja föl a könyvsajtót a város pénzbeli segítségével.

Az 1614. év június hó 19-én ismét segítségért fordul a városi tanácshoz: «Könyvkötő kér valami 200 frt subsidiumot. *Deliberatum*: Nincsen pénze az városnak; az debreczenit — t. i. könyvnyomtatót — kell hívni, lám ajánlotta magát».

Schulcz veje, Szigyártó Sebestyén 1652. december hó 5-én «suplikál az typographiához tartozó eszközökért való restantiának megfizetésére. *Delib.*: Megadják, legyen várakozásban». A sajtót ugyanis *Schulcz* örökösitől a város magához váltotta.

A város kezéről *Gevers Bálint*, majd ennek halála után *Severini Márk* könyvnyomtatóéra került: «1658. Die 14 Decembris, Marcus Severini typographus az nemes tanácsnak 1658¹ esztendőbeli calendariumokat praesentálván, suplicált alázatosan ezen, minthogy az első mostani terminusra az nemes város adósságát le nem teheti, lenne az nemes tanács valami kevés várakozással. *Delib.*: Az calendariumokért az nemes tanács offerált talleros 4. Az adósságért is léssen egy kevés várakozással, de mindazonáltal maga is serénykedjék megfizetni».

A könyvkötő mesterek panaszára a városi tanács a jezsuita collegium nyomdájának vezetőjét, *Klein Jánost* az 1693. évben eltiltja a könyvkötőmunka elvállalásától: «1693. ápril. 16. Rott Pál válasza: a nemes magistratus kész imponálni *Klein Jánosnak*, hogy professiója mellett maradjon és compactor legényt ne tartson és váltó munkát, compactoriához valót többé ne fogadjon».

A dolog magyarázatául meg kell említenünk, hogy nálunk ekkor alakulnak meg a könyvkötőcéhek, míg addig a könyvnyomtatók és könyvkereskedők szolgálatában állottak.

Kemény Lajos.

Wagner Richard, mint bibliofil. Heinrich Schmidt és Ulrich Hartmann *Richard Wagner in Bayreuth* című kiadványukban közlik a nagy zeneszerző könyvkötőjének, Christian Senfftnak visszaemlékezéseit is, a melyekből kiderül, hogy Wagner nagy súlyt helyezett könyvtára külső megjelenésére. Senfft 1872-ben lépett összeköttetésbe a zeneköltővel, a ki első kísérletül összegyűjtött iratai ép akkor megjelent V. kötetéből bizott reá 6 példányt, melyeket dúsan aranyozott, vörösszinű egész szattyánkötéssel kellett ellátnia. A próbamunka a mester teljes meglegedésére ütött ki s ezentúl Senfft volt Wagner kizárólagos könyvkötője. Eleinte persze sok fejtörést okozott a mester kielégítése: a szinek összeválogatása gyakran nem volt inyére s ilyenkor egyszerűen visszavetette a már kész köteteket. Később elég volt egy-két szó útmutatás gyanánt, sőt néha a könyvkötő saját ötletei is elismerésre találtak. A kötések közt volt nem egy olyan is, mely 40, 50, 60 márkába s még ennél is többbe került. Különösen díszesek

¹ Helyesen 1659!

voltak a fejedelmi s egyéb méltóságoknak ajándékol szánt kötetek. A folyóiratokat Wagner egyöntetűen köttette be s e végből régi triebtscheni könyvkötőjétől vásárolta meg a kellő anyagkészletet. Wagner a könyvkötőt szinte naponkint fölkereste műhelyében s jaj volt neki, ha nem az ő könyvei mellett találta. Rendeléseit főleg 1874. óta nőttek meg, a mikor 100—200 kötetenként adta ki Senfftnak a bekötendő anyagot. Zeneművek, könyvek, folyóiratok mellett Senfft sok mappát is készített Wagner részére, mely értékes kép- és metszetgyűjteménye befogadására szolgált. Senfft műhelyét Wagner tisztelői is elhalmozták megrendeléseikkel s Európa minden tájáról érkeztek hozzá kötetek, azzal az utasítással, hogy teljesen a Wagner modorában készítenők el kötésük s így elmondhatjuk, Wagner nemcsak a modern zenedráma, de a könyvkötés terén is iskolát csinált.

VÁLTOZÁSOK

a magyarországi nyomdáknál 1910. január—április hónapokban.

Az egy csillaggal jelölt nyomdák hatóságilag nincsenek bejelentve. A két csillaggal jelöltek megszűntek.

Főváros.

Braun Sándor
VIII., Rökk Szilárd-u. 9.
*Goldberger Ignác
II., Corvin-tér 1.
Goldberger Ignác
VI., Liszt Ferencz-tér 18.

Lónyai Nándor és Schwarz Béla
VII., Dohány-u. 31.
**Löbl Dávid és fia
VI., Andrassy-út 19.
Steiner Zsigmond és Vida Károly.
(Üzlety. Steiner Zsigmond)
VII., Óvoda-utca 29.

Vidék.

Arad.

*Corvin könyvnyomdai műintézet.
(Tul. Lányi Izsó.)

Nagyszeben.

**Haiser m.-féle ny.
*Haiser György.

Brassó.

**Brassói Lapok.
(Tul. Trattner H. és társai.)
*Brassói Lapok.
(Tul. Grünfeld Vilmos.)

Nyirbátor.

Fohn Adolf.

Sopron.

**Breiner S. Lipót.

Eger.

**Lőw Béla.
*Dobó István nyomda r.-t.

Szatmárnémeti.

*Északkeleti könyvnyomda.

Győr.

«Összetartás» katolikus újság s
könyvterjesztő vállalat
Csizmadia László s társa.

Zircz.

**Szigethy Ákos.
**Zirczvidéki nyomda.
*Zirczvidéki nyomda.
(Tul. Szigethy Ákos.)